

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Oredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Juliske Krajine
LJETIČNA. Enjavčeva 4a

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Čemu organizacija?

Tako odgovarjajo mnogi, ko pride pogovor na naše organizacije, na naš društva in njihov pomen za nas in za našo življenje. Vpisani sem že v vsa moguča društva, v verjetnem mi, da me vsakega prvega članarine občutno težijo. Za našo stvar pa se bomo potegovali v društvih, kjer sem sedal. Mnogi pa so tudi takli, ki niso sploh nikjer vpisani in seveda najmanj v naših društvih. S tem hocemo povedati, da je naše društveno življenje in tudi zanimanje za naše probleme pristop do stacioniranja, če že ni pokazalo poti navzvod. Vzroki so mnogi in poskušali hočemo pometati najprej pred lastnim t. j. našim življenjem. Naše emigrantsko življenje je kot življeno sploh: poznata začetek, visek in opadanje. S tem pa nočemo reči, da opadanje pomeni že bližajoč se konec. Nasprotno, treba je dovesti našo življenje!

Ne bomo se hvatali, če rečemo, da so naši ljudje zelo agilni. Znano je, da so dečavni in požiralni, da se znajo povsod prilagoditi. Ta aktivnost se je jasno pokazala v javnem in kulturnem življenu. Vsekakor stoji, da se po agiliteti odlikujejo in zavzemajo prvo mesto. Zaradi tega bi tudi pričakovali, da bi v našem emigrantskem življenu bila bolj vidna ta naša dejavnost. Treba je priznati, da je mnogo takli, ki so res z dušo in telom pri delu za našo stvar, ki se žrtvujejo, kjer le morejo. Vsekakor je pa tudi takli, ki so že skoro zgubili od nas. Nekateri niso krivi. Krivo je življenje in borba za vsakdanjo skorajico kritna, ki ima preprečiti vsako drugo dejavnost. Je pa tudi precej takli, ki so že operali v svoji veri, ki so postali apatični, ki imu meneša več. Po odruitev poznano že skoro na vsakem koraku in proti njej se moramo boriti. Drugim pa je le toliko do društva, dokler imajo od njege kakšne koristi. Ko pa to prestane, mu pokazelo hrdat. Društvo in organizacija pa zahteva od vsakega posameznika, da aktívno deluje in dopravi skupnosti, ki daje koristi vsem. Ne bomo se posebej razlagati kaj je društvo in kakšen je megori pomen.

Pribiti moramo dejstvo, da nas je vedno mani. Okolična v kateri živimo je zaradi večnih sorednosti (bez kultura i. sl.) nam je tako blizu, da bo po dlanem času absorbita veliko takli, ki zaradi enega ali drugega vzroka postanejo "nezavedni". Torej upoštavajmo moramo assimilacijo hote ali ne hote. K temu prizoprovemo vsakdanje življenjske prilike in skupnost z domačimi. Naredaj bo gotovo manj emigrantskih zaveden, kadar nihovi očiteli in materje. V tem se nihče ne varja. Tudi za nas veljavajo isti okolični, kakor za vse emigracije in izseljenice. Emigracija, nači bo kjer koli vedno mora računati na zmanjšanje števila svojih ljudi, pa čeprav bi bile prilike za njen obstoj idealne. Nemel za svoje izseljenice govoriti naprej od vseh narodov. Pa klob temu je opaziti padec nihovih Streliva skoro povsod, čeprav se prizadevajo na vse načine, da bi povezali vsakega posameznika. Prav tako je n. pr. s Slovenci v Ameriki. Dasi je prav velika razlika med slovenskim in angleškim življem in bi bilo pričakovati večje odpor proti assimilaciji, ki vendar vpliv te znači. Vsi tisti, ki so rojeni v Ameriki, lahko rečemo, da so že bližji Američanom nego Slovencem, a mnogi niti ne razumejo več maternice jezik. Prostor v katerem živijo in borba za kuhinje, pri katerem je treba vsekakor znati angleški jezik, jih bo kmanu odtrgala od domovine. Pri tem pa moramo povdoriti, da je naš društveno življenje zelo razvito, da imajo več dnevnikov kot Slovenci v domovini in da se njihovo kulturno življenje polnoma svobodno razvija. Mogoči narodi domovne pričajo o velikem: slovanju in organizaciji. S tem smo hoteli podati paralelo, ki je važna tudi za nas.

V Jugoslaviji nas je, kakor pravijo, okoli 70.000. Razprešeni smo po vsej državi. — Največ pa nas je po večjih in manjših mestih na zapadnem delu države, kjer je tudi društveno življenje organizirano in so po goji najpopolnejši. Udaljenosti od rodnega kraja so manjše in vezi se od časa do časa poživijo. Nekateri naša društva so res nad vse agilna in za vso vsem. Da je nastala stagnacija, o tem je bilo že govorja v našem listu. Povdoriti pa moramo, da je baš inteligenco tista, ki skoraj bi rekli, bojkotira naša društva, medtem ko je naš delavec redni član in na nega pade skoraj vse delo. Inteligenca se je mnogokrat že vživel na med domačine in se je celo marsikle že odpovedala emigrantinstvu in ga zatajila ter niti da je za emigrantska društva.

Mislimo, da bi moral biti vsakemu našemu Slovaku, načetu, in predvsem naše društvo in organizacija, da bi moral ostati naši svojo prisotnost in delovanjem. Le tako bi si zagotovili kontinuiteto našega dela in smotra: da bi ostala

Rudno bogastvo Primorske

Gospodarska avtarhija odkriva nova rudna ležišča v Julijski Krajini — Po rudnem bogastvu je Primorska na prvem mestu izmed vseh italijanskih pokrajin — Železno rudo so odkrili pri Komnu in Kačji vasi, premog in šoto v okolici Postojne

Vsi Italijo preverja mrzlica iskanja rud. Posebno pa si prizadevajo, da bi naši izdatna ležišča železne rude. Železa danes Italiji zelo primanjkuje in ji je potrebno bolj kot kdaj prej zaradi rastote industrije in obroževanja. Isto je tudi glede premoga. Prav tako raziskujejo v Julijski Krajini posebno v zadnjem času zelo intenzivno in pridno stikajo za rudači. Pred nedavno se jim je posrečilo odkriti ležišča premoga, sote in železne rude v naših krajih in sedaj se pripravljajo, da bodo to bogastva

zati. Istrski boksit izvaja največ v Margheri (beneska luka). — Če bi pa zgradili tovarno za aluminij v Trstu, bi jim bila ruda, še bolj pri rokah.

Julijski Krajina ima tudi mnogo kremerja, ki je potreben za izdelavo stekla, potem živega srebra, ki skupno z rudnikom v Toscani (Monte Amiata) daje Italiji prvo mesto.

Italijko živo srebro je najboljše in najbolj cisto na svetu. Letno ga izkoperje na 9000 tedenih posod. Sedaj je zaposlenih 600 rudarjev in drugačnih oseb. Če pa bi Italija imela pogodbo s Španijo, bi lahko monopolizirala prodatjo živega srebra na treh kontinentih. — Toda to ni vse, kar ima primorska zemlja. Kandler je citiral ležišča bakrene rude, cinka, svinec v Alpah. Raziskovanja so se vrnila v raznini dober. — Po vojni je bila poddeljena koncesija za izkoriščanje bakrene rude, ki pa je pravilno zaradi pomankanja potrebnih kapitalov.

Tržaški list pravi, da bi bilo potrebno organizirati in finančirati raziskovanja, ki jih vodi sedaj nacionalni institut, tudi v večjo globino. Primorska zemlja je dala mnogo dokazov, da ni neizkoristna masa pesenčna in apnenčna. Nadalje piše list, da so že starli Rimljani misili, da ima ta zemlja tudi zlato. Pisec pravi, da to »zlatos« tudi zaradi tega tudi v slednjih sedanjih italijanskih načilih za naše kralje: Aurania, Monte d'oro, Aureliano, Aurilia. Ta imena naj bi bili ostanki toponomastičkih, ki je imela podlago v ustni tradiciji in prehajala iz generacije v generacijo do danes. —

Omenjene vesti o odkritih rudnih ležiščih nam zopet potrdjujejo, da naša zemlja ni tako revna, kot si nekateri misljijo in prav tako, da ni pasivna. — Mgr. Milen, ki se je polstal italijanskih gospodarskih krogov, in skrorna izkopa rud v Julijski Krajini, sta odkrili bogastva, ki jih bo Italija znala izkoristiti. Od nas smatranza za ubogovo, predstavlja vse priljubljeno občudovanje zemlje, kar pa nima bil res. Ko je Italija zavzela Istru, je znašala italijanska proizvodnja aluminija konci 2000 ton letno, a danes je petnajstkrat krat večja in se bo še poveča. S tem so pokrite vse italijanske potrebe in prileči so aluminij celo Izvaj-

Zanimanje za Julijsko Krajino se je v zadnjem času povečalo, ko so ponovno odkrili rude, ki bodo v okviru avtarhije in politike pripomogle Italiji pri dobavitju premoga, ostalih goriv, železa, aluminija in t. d.

Pri nas je bila Primorska smatrana kot uboga. To je tudi v neki meri praviljivo, če pogledamo na rudna bogastva, ki jih ima ostala slovenska zemlja. Cenili smo naše kraje bolj zaradi železopisnega položaja, kot prehodno ozemlje prve vrste na meji tretih nasprotujenih sosedov. Železo, sote in železni stolpi so vse, kar so naši zemljišči prinašali.

Pri novim gospodarjem je dobila Julijski Krajina velik pomen. Italija je uboga in nima veliko rud. Primanjajeta jih dva velikonska važna predstavitev: železo in premog, da ne omenjamost sestalih (toker, cink, svinec), le aluminija, ki sedaj že popolnoma dovoli in celo v izvor. Toda tudi aluminij (boksit) je v Julijski Krajini vse polno, v sedanjem gospodarskem položaju Italija forsira izkoriščanje rud, tudi kjer so vedno investicijski stroški, samo da pride do zelenih krovov in premoga.

Že nekaj dni posebna komisija rudarskih izvedbenih presekajo teren pri Postojni in proučuje način geološkega stvarja. Vsa ta iskanja in proučevanja imajo namen točno določitev in obseganja razščnosti štolskih ležišč. Doseđal so bila iskanja pozitivna in domnevajo, da bodo dovoli tudi premog v široki postojenski planinski depresiji. Ta premog naj bi bil skoraj vsega kakovosti kakor labinski. Sotna ležišča pa bi se po geološko-mineralškem razmotrivanju morala nahajati precej glubo, kar bi zahtevalo posebni konstrukciji in tudi jamskih del ter jaškov načrovov. Skupno s temi iskanji napredujejo z veliko vremenu tudi iskanja železne rude (siderita) v bližnje Kačje vase. Ekspertri so tudi podvili vse, da bi ne bila pri teh delih na kakšen način poskodovana svetovno znana postojenska jama.

Poleg teh vesti so prinesli Italijanski listi iz Trsta vest, da so odkrili znatna ležišča rude tudi na goriskem Krasu. To ležišča sta odkrila dva Tržaščana načemlju komenske občine. Omenjena sta 20. pret. meseca vložila proročno na ministrstvo korporacij s pomočjo tržaškega rudarskega urada, da bi dobljala dovoljenje za iskanje rude v kraju Grebenščica imenovanem, ki obsegajo 229 ha površine, v terenskem mnogokotniku katerega krajev meje so vidne z vrha zvonika cerkve v Vojščku gradu. Meja tega ozemlja gre od kraljice cest na višini 229 na severo-zapadu Velikega dolina, ob cesti na višini 201 na jugu Tubelj do odcepna cesta na višini 286 severozahodno od Nadrožice. Oba odkritelja sta našla na omenjenem terenu sredovje zvezne rude. Nekaj koščkov rude sta našli analizirati in pokazalo se je, da druge vsebujejo 60 cistovnat železa. Na podlagi prvega raziskovanja na terenu predvidevajo, da mora obstajati večja žela železne rude, ki naj bi se razteza na Nadrožje do Velikega doba. Oba čakatu sedaj samo ministrstva dovoljenja, da bosta čimprej začela s temeljitim raziskovanjem in kopanjem.

V zvezi z novimi odkritimi rud je predstavil Piccolom daljši članek z zanimljivi podatki katere v naslednjem primarno.

Omenjeni list piše, da je Primorska v prejšnjih stoletjih veljala kot dežela bogata z rudami. Kljub temu pa je po-

znej dobla stoletja bila smatrana kot uboga, lu in le toliko vredna, kolikor velja njen polejdelstvo in morje. Tržaški zgodovinar Kandler je na zemljišču Primorske, ki ga je izdal predčetni rudogostno nasre zemlje ter zabeležil med drugimi ležišča premoga, kremenja, aluminija, producijo soli, olja, konjev in ovčjerejo. Odkritje labinskih rudnika je bil prvi znak skrige podzemskoga bogastva. Tukrat je bil v koncu ujednjene Italije na čelu vlade enanti Cavour, ki je vzdobjal Italijanske gospodarske kroge, da bi se zavzela za Labinsko ležišča rudnika. To je načrivala se še Italija v Labini razteza do jugu proti severu skozi ves Istrski polotok. Ležišča premoga nista kakovosti so že našli v Siljolah, Barsovici, Vremenskih Butofu, v Postojni in drugih italijanskih krajih. Drugo bogastvo, ki ga Istra daje Italiji, je aluminij. Boksit so odkrili sele nača svetovno vojne in ga prileči tudi industrijsko izkoristili. Nemške tovarne aluminija so poslate v Istru svoje izvedbeni, ki so odkrivali ležišča boksita, jih odkupovali od kmetov in jih odnašali. Takrat se je med italijanskimi kmeti raznesla legenda, da Nemci kupujejo Istru po kosekih in grizljah. Istra je bila takrat vse priljubljeno v Hudje so se pritoževali zaradi obnubjanja zemlje, kar pa nima bil res. Ko je Italija zavzela Istru, je znašala italijanska proizvodnja aluminija konci 2000 ton letno, a danes je petnajstkrat krat večja in se bo še poveča. S tem so pokrite vse italijanske potrebe in prileči so aluminij celo Izvaj-

SKUPLJANJE PODATKA O NASEM NARODU U ISTRI

Trst, avgusta 1939. Nakon nagodbe Italije i Njemačke o iseljavanju Njemača iz Južnog Tirola, talijanska vlada započela je sprovidanjem v život jednog nosad neobnovljenvog plana o priljubljenju hrvatskog in slovenačkog narodnega elementa iz Julijski Krajine. Kako smo snavnali iseljavanje načrta Štola, ki ima izmed vseh naših srebrnih, marmornih, kamna, železa, svinec, množičnih sredstev, pomorskega prometa in mnogovrstne industrije, tujško-primeti načrtenih sredstev, pomorskega podzemnega lepot. — St.

Na poslednjem sjetniku Korporacije za žito ministar poljoprivrede Rossini podnoblje je izvještaj o ovogodišnjem žitnem prinosu. Utvrđen prinos pšenice cijene se na 80,9 mil. kvintala. U toku idučih godina Italija će nastojati da poveća svoju godišnju proizvodnju na 88 mil. kvintala pšenice. U pogledu proizvodnje brašna odlučeno je da se počevši od avgusta mjeseca ima prizvoliti samo jedna vrsta brašna. Ujedno će se uskoro objaviti i nove cijene kruha.

U pogledu proizvodnje kukuruza riješeno je da se kultura kukuruza podvrgne totalitarnoj planjskoj obradi. Do sadasnjega najviša utvrđena cijena kukuruza glasila je na 90 lit., međutim cijena novog kukuruza bit će fiksirana na 98 lit. po kvintalu i važiti će do oktobra god. 1940. Predstavnici poljoprivrede tražili su međutim da se nova cijena utvrdi na 100 lit. Italija se postara ujedno da se snabdi pšenicom i sa strane, pa je za I. polugodište o. g. otputovala samo iz Mađarske za 50 mil. lit. U Albaniji je pak Italija osnovala u svim većim mjestima otkupne centralne za pšenicu, koje će primati pšenicu po 14 albanskih franka za kvintal. Ove cijene važiti samo za albansku robu do žetve iz 1940. godine.

MOGUĆNOST IZVOZA JUGOSLAVENSKOG CIKORIJE U ITALIJU.
Saznaje se da Italija želi da kupi veću količinu sušene cikorije. Vrijednost ove osušene cikorije, koju je sada Italija tražila iznosila milijun lira. Prema dobivenim informacijama, potrebe Italije u cikoriju znatno su veće, te se očekuje da će u buduće tražiti više sušene cikorije na jugoslavenskim tržištima. Italija je do sada uzimala sušenu cikoriju u bivšoj Čehoslovačkoj.

ZAKON ZA SUZBIJANJE ILEGALNOG PROMETA VALUTOM

Prekršaj ilegalnog prometa valutama kažnjavalo je dosada samo novčanim glasbenim Ministarstvom za mijenjanje i za valutu. Budući da su se u zadnjim godinama deseti česti slučajevi većeg zamana u kršenju odredaba gledaju promjene nove tako da bi mogli imati utjecaj na nacionalnu ekonomiju i autaričku politiku Italije vlasta je podniesla korporativnoj fašističkoj skupštini načert zakona, prema kojem če se vrlo strogo kažnjavati ilegalni promet valutama. Zakon se zove: "Skazane odredbe u pogledu mijenjanja valute i trgovine zlatom". Cl. 1. tog zakona glasi:

Tko prevaram sredstvima trguje, povuće ih sakrije sredstva plaćanja i inozemstvu na stetus nacionalne ekonomije, ili radi tako da snizi kurs nacionalne valute kažnjava se robjom do 12 godina i globom u visini pterostrukre vrijednosti svote koja tvori prekršaj.

Osim globe kažnjava se robjom do 24 godine: 1. ako kriva redovno ili samo

dijelomično živi od koristi prekršaja; 2. ako prekršaj počine tri ili više osoba udruženih u svrhu da počne prekršaj spomenut u prijašnjem stavku;

3. ako obzirom na socijalno i osobno svojstvo okrivljenu ili obzirom na službu koju vrši, ili obzirom na veliku stanicu, koja bi mogla nastati za nacionalnu ekonomiju prekršaj poprimi karakter znatne važnosti. Kad nastupe dvoje ili više okolnosti predviđene u prijašnjem stavku, robija ne može biti ispod 15 godina.

Ako prolazi dje je okrivljenu kažeđu radio i suglasnostu sa strancem u svrhu da prouči tešku stetu nacionalne ekonomije, aplicira se smrtna kazna.

Osnad predviđena ovim stavkom povlači utjek za sobom zapleniti dobara.

Cl. 2. Prekršaj predviđeni prednjim člankom smatraju se po svim zakonskim efektima kao prekršaj proti sigurnosti države i raspodu pod nadležnost posebnog tribunala, na raspolici države (Tribunal speciale per la difesa dello stato).

U cl. 3. se određuje da će ne apeliraju odredbe el. prvega ovog zakona i da spadaju u nadležnost Ministarstva za mijenjanje i za valute koji kažnjava po dosadašnjim odredbama, ali svata ne prekoracuje 10.000 lira i ne nastupa koja otežavaju okolnost. Isto tako i slučajevi koji nisu navedeni u cl. 1. novog zakona kažnjava Ministarstvo za mijenjanje i za valute.

Strana suša na Goriskem

Gorica. — Kakor nam je pred mesecima nagrađivao velik deč, in se nam poplavile prizadele mnogo škode na travnjakim u potoku, tako nam je sedaj drugi ekstreem: čest postal neznenan. Po vsej Primorski vlasti, velika suša, kje je takože se do nenne pominjala. Starešti ljudi pravilo, da ni bilo tako suša že 50 let. Posledice so se takoj pokazale. Zelenjava je bilo u mestu zelo malo, ki je bila seveda zelo draga. Na račun so pristi vrtmarji. Radije je bil n. pr. po 4 lire kg. Suša je prizadejala tudi sadi, ki pa za leto prececi. Cena mu je izraza, ker ga, sedaj iz Italije malo izvajajo. Po nekaterih kraju so morali ljudje kar pokositi koruzo, ker je suša grozila, da bo popoloma umrla in se jo tako rešili vsat za krijo življeni.

NEPRIČAKOVANA SMRT

St. Vid pri Viipavi. Due 12. rujna ob 5 popoldne je kmeta Jeromu Zvanatu iz Lozle zadelo kap u izrednih okoliščinah. Mož je bil dan in sejnu u Sežani, kjer je prodatal znane nanošne sakenice za zrbe. Baval je s to kupičuž do dolga leta. Da je bil znani kot prodajalec zlasti po Zgornjem Krasu. Kljub visoki starosti 81 let ni hotel opustiti svojega posla, ker je bil še čvrst in zdrav. In je tudi letos zopet krenil na kupicu. Ko se je pa onemogočeno da je v bližini crnega vrha in dravne dne dogodila smrtna nesreća. Automobil, v katerem so sedeli častniki, je po ponuditi zasel na vojaško cesto, kjer je prepovedan vsak promet. Straža jih je hotela takoj ustaviti, ker pa oficirite te straže pripela stranjati manje. Pri tem je bil eden izmed častnikov smrtno ranjen.

Min. predsednik g. Dragiša Cvetković v Trstu

Dne 9. t. m. je priletel z letalom direktor iz Niša ministarski predsednik g. Dragiša Cvetković u pristal na letališču v Trstu. Namen obiske je bio promicanje mladinskih in dopolavorističnih organizacija fašistične stranke. Vsi italijanski listi so povarili velik pomen tegu obiske. V spremstvu odlikovnik je ministarski predsednik takodaj najprevl delavsko in sindikalno ustanove velikih tržaliških ladješčin. Po končani obisku je bilo u hotelu "Savoja" intimo kosoš. Ob tej prilikli je ministarski predsednik odlikoval Tullia Giannettia, državnega podstajnika za korporacije, z od-

likovanjem sv. Save I. reda. Takol po koliko je odlični gosp. v spremstvu italijanskih oblasti obiskal ladješčinske naprave v Trstu, ter delavsko ustanove in sportne organizacije. Od tu se podal v Sredopole (Redipugla) in počasi venec na pokopališče, kjer je pokončilih 120.000 italijanskih vojakov. V Zagradu si je prav tako ogledal dopolavor v telefondne prireditev ter se namotil v Trst, kjer mu je bila prirejena večerja, ter telefondne in pevske prireditev. Naslednjega dne je min. predsednik g. D. Cvetković zapustil Trst in se podal z avtomobilom preko meje pri Postojni v Južnevnu podstajniku za korporacije, z od-

STOLETNICA

SKEDENJSKE CERKVE

Pretelko nedeljo je ves Skedenj lepo praznoval stoljetico cerkve, ki je posvečena farumu patronu sv. Lovrenca. — Kjer stoje sedaj cerkve, je bila v preteklosti malinska cerkevica in okoli nje pokopališče, kjer je bilo to navadi u preostalu časi. Ker je cerkev s časom postala premajhna in ker je bila Skedenju priključen velik del Sv. Marije Magdalene Sp., so cerkevki podali in pričeli zidati večjo na običnske stope. Dne 11. avgusta 1889, po enoletnem delu je bila cerkev zgrajena in l. 1890 je le posvetil tedanj tržaški škof mons. Legat. Nad glavnim oltarjem je bila slika, ki je predstavljala maucensko smrt sv. Lovrenca. Sliko je naredil znani slikar Avgust Tošenec, start oček pokojnega ravnatelja manjšega Revoljeta. L. 1899. je velik požar popolom uničil župno cerkev in 10. avgusta 1891. so občani zopet postavili novo. Prvi tem delu je veliko pripomogel nek. župnik Ivan Kavadi.

Zalostna obletnica v Koroski Beli

Pred 22 leti je bila Koroska Bela dne 14. avgusta začrnila od italijanskih bomb v sredi največje poletne vročine. Italijanska letala so takrat namevala bombardirajočice in so na tovarne na Javorunu. Onejmenega dne so se italijanski bombardirajoči dvakrat pokazali na oborju in ko so se drugi potovljali, to je bilo ob 2. popoldne, so namevali stresi tovaru bombi na Javorinskem tovarnu. To pa se jih ni posrečilo, temveč so bombe pada na Korosko Belo in začele nekaj hiš. Ker je takrat vladala velika suša in hiši bili močan veter, se je le ogenj hitro razširil na ostale hiše. Vladalo je tudi pomakanje vode in tako so morali ljudje le gledati požar. Takiat je poškodoval 45 hiš z vsem imenjem vred.

SMRTNA NESRECA PRI CRNEM VRHU

— Pterodol je primesel kratko vest, da se je v bližini crnega vrha in dravne dne dogodila smrtna nesreća. Automobil, v katerem so sedeli častniki, je po ponuditi zasel na vojaško cesto, kjer je prepovedan vsak promet. Straža jih je hotela takoj ustaviti, ker pa oficirite te straže pripela stranjati manje. Pri tem je bil eden izmed častnikov smrtno ranjen.

Tri miljone lir kazni in kreditanci

S poslovnim dekretem je italijanska vlast odredila denarni kazen Boerencu Alfredu iz Dunaja, Oskarju Brunneru, De Ridulinu Adolfo, stanjujočim v Trstu ter dvema veletrgodovcem iz Genove, ki so tihotaplili valute in zagrešili se druge denarne prestopek. Kaznovani so bili na plačilo 3.096.000 lira. Nekaterje čaka bili konfaničijska komisija.

Nezgoda na radu

Trst — Stanislav Čebuljev iz Sežane (Gbr. 132), kje je namješten u tvornici strojeva S. Andrea teško je stradao pri radu. Temen transmisijski zahvatilo je njegovo odijelo i povukalo ga medju koste. Na grozan krik dotreli su njegov! drugovi, zaustavili stroj i izvukli ga. Njegovo je stanje bilo strašno. Desna ruka i desna noga su mu zdobjljene, a osim toga je dobio mnogo unutrašnjih crnjedjela, pa ima malo nade da će ostaži živ.

Z MOTORNIM KOLESOM V TRAMVAJ

Trst. — Z motornim kolesom sta prijetela v tramvaj zakonica Jogan Josip in Ljubljana stara 42 odn. 29 let. Josip, ki je šofiral, je nemadona zapazili, da mu je cesta zaprta, ker je tramvaj baš v tistem trenutku zavozil izza oglja. Ker ni imel časa povleči za zavore, se je vozilo z zakonicom vred zadelo z vstopom v tramvaj. Posledice so bile, da sta oblezljave nezavestne na tleh z velikimi ranami na senci. Ugotovili so, da imata pretresene možgane. Ne ve se ali ima kdo tudi počeno lobanjo.

V KADI UTORINA

Općina. avgusta 1939. — 34-letna Marija Malatanova je po nesreći padla v kadi, ki je bila napolnjena z vodo in se ni mogla resiti iz nje. Cez nekaj trenutkov je prilično mati in je ubog deklico izvezla iz vode, a je vosa obupana ugotovila, da je hčerka že mrtva. Deklica je namreč padla v vodo z glavo navzdol in tako utopila.

DROBIŽ

Boljum. — Prošle srijede prevrnuo se na cesti nedaleko Boljuma vojnički teretnik, koji je prevozio vojnike. Jedan vonik ostao je na mjestu mrtav, dok ih je oko dvadeset ranjeno.

Brtonigla — U Brtonigli je prije nekoliko dana počeo raditi jedan od najmodernijih milinova u zapadnoj Istri. Vlasnik je brac Katunar.

Gorenje pri Saloni. — Ogeni je uničil senik posestnik Ivanu Gabrijelčič. V sečniku je bilo 20 stotov sena in gospodarsko orodje. Škoda znača okoli 2500 lir in je pokrit z zavarovalnim.

Gorica. — Upravni svet fašističnega instituta za ljudsko stanovanje gorische pokrajine je dolečil za 4 nove stavbe v Goricu slednje najemnine za stanovanja: 100 lir za trisobno stanovanje, 90 lir za družine z najmanj 4 otroci, ostanja manjša stanovanja so za 15 lir cenejša.

Gorica. — Z drevna je padel 8-letni Perpek Kum, in se nevarno ranil na nogi.

Gorica. — Zelo težko se je ponesrečil na cesti z Gorice proti Furlaniji Stanislav Klančič, star 27 let, ki se je zaletel v nivo motorno vozilo, ki je stal sred ceste. Ponesrečenec je bil pridržan v bolnici.

Gorica. — Neurje preteklega tedna je prizadejalo precej skode po povrzočil več požarov. Tako je tresčilo v blev Matije Bernika in Mihe Pirea in bližnje Cerkevno, Škoda znača nad 40.000 lir. Tresčilo je tudi v hišo Mihe Paropata iz Ločnik, kjer pa je bilo le 1000 lir skode.

Gorica. — S Korisci je prišel Bogomil Hvala, star 33 let, rojen v Trnovem na Trnovski planoti. Na Korisco je eden leta 1931. S seboj je pripeljal vst. družino.

Prosek. — Karabinjeri so našli v jarku kral ceste 28-letnega Puntaria Franca Piljanca in težko ranjenega na roki. Ugotovili so, da je v piščanju udaril no špi.

Pula. — U ponedeljek u noči bilo je na Puljinski veliko nevrijeme. Uz grmljavino i jaki vjetar: pada je obilna kiša, koja je doduše osvježila zrak, ali poljima nijes mnogo koristila.

Skrbina. — Pretelko soboto je zajel požar gozd na hribu Sv. Martina bližu Skrbine pri Komnu. — Ker je kmalu in pravčasno prispeval pomoc, je bil počar omelan in zavrsen. Škoda ni prav velika, ker je zgorelo le manjše borovovo drevesce.

Števerjan. — 25-letnico duhovniškega službavnega izpravnika župnik Ciril Šedel. Cestitamo!

Trst. — Ker se je pojavit v tržaškem prostoru morski pes, so oblasti prepondevale vsako kopanje na odprtrem morju.

Trst. — Po novi odredbi vlade, bo znašala letosinja cena kuruze 98 lir. Ta cena naj bi veljala do 1. oktobra 1940. leta. Vsokakor je ta doba malo pre-dolga.

Trst. — Vsak dan priljava v mesto preko 200 stotov paradižnikov, ki jih vse porabijo. Tržačanti. Največ tega sedeža pričaja iz Kopra.

Trst. — Umri so: Bikič por. Boban Ivana 70 let, Medved Anton 74, Šulic Emilia 26, Štiljan Matija 29, Nešić Katarina 49, Vidal por. Vrč Ada 31, Matljan Marija 3. Šonic v. Ivančić Marija 82, Leban Justina 55.

Trst. — U Trstu su dva činovnika anagrafskog ureda osudjena na dvije i pol godine zatvora i na globu od 3.000 lira. Jer su izdali uz nagrado od 3000 lira neispravnu potvrdu o boravku jednom Židovu, koji nije imao prava da ostanе u Italiji po faktički provedenom vremenu boravka. Osudjen je takodjer na istu kaznu i dočišni Židov.

Trst. — U četvrtak se je jedan jugoslavenski autobus kreat putnicima sudario u Trstu, na obali kod kazališta Verdi sa tramvajom. Ljudskih žrtava nije bilo, osim malo straha medju putnicima tramvaja i autobusa, ki so se potresli.

Trst. — Pod avtomobil je prišel 26-letni kolesar Josip Okretić iz Seslana in zadosil smrtni nevarne rane. Revez je umrl med potrofko, ko se ga peljal v bolnišnico.

Videm. — Velike vremenske nesreće, ki so zajele vidensko okolico, so prizadejale kmetom ogromno škodo. Državne oblasti so nudile prvo pomoč, med katero je največji prispevek vlade, ki je prispevala 100.000 lir.

MALE VIESTI

Vlada češko-moravskega protektorata bo izdala poseben zakon, s katerim bo rešeno vprašanje odskodnine za vso škodo Nemcem, ki so jo pretreli ob Čehov in za skodo ki ju je bila prizadejana z mobilizacijo češke vojske. Vso to skodo bo moral placati protektorat.

180.000 volakov bo Italija imela koncentriranih v drugi polovici avgusta v Albaniji.

Italijanska vlada demantira, da bi bila odkrita sprijemajoča v letalskem centru Guidonia v korist Nemčije.

Chamberlain je znani zgodbom II. G. Wells v svoji novi knjigi "The Fate of Homo Sapiens", takole opisal: "Obzor, nezavestno hotej v obenem premeten in nenevoren. Velika večina Chamberlainovih del po septembru 1939 je prav tako nedogovoriva, kakor tista kateregakoli diktatorja se tako enčinčega in nesramnega."

V Italiji so padli v Abesiniji pri policijskih operacijah dva častnika in štiri črnosrajeniki. Zaradi bolzeni in ran pa je umrlo 23 vojakov in častnikov.

V Italiji so roklicali pod orožje zopet nove rezerviste. S 21. avgustom bodo morali na manevre rezervisti letnika 1902 in 1910. Pohištvo so tudi podčastniki in častniki letnikov 1902, 1903, 1904, 1905, 1906 in 1910. Policijski so tudi podčastniki in čast-

R. I.M. — Agencija Stefani donosi iz Tunisa ovo višest: »U vezi sa bjezomućnom prototalijanskim kampanjom, koja se provodi u Tunisu i uz to i pod prisilom in jonskih oblasti jedna grupa trgovaca odlučila je da bojkotira uvoz i prodaju talijanskih proizvoda i industrijskih artikla pa je povela propagandu, da se talijanski proizvodi zamijene proizvodima francuske proveniente.

Bojkot njemačkih filmova u Poljskoj, Savez vlasnika kinokratika i filmske industrie u Poljskoj, raskinuo je provesti bojkot njemačkih filmova, njemačkih filmskih vježbi i fotopriprava.

Rim. — Italija je u letošnjem prvenem poljettu nakupila u Rusiji 12.100.000 sredstava naftne, kar je većina uvožene naftne. Lani u istem casu je kupila le 6.000.000 sredstava.

Le Croix vodilno glasilo francoskih katolicanov se, po posebnim prepovedi talijanskih oblasti, v Italiji ne sme razvijati in prodalati. Kot vrek prepovedi navajajo oblasti pisanje tega lista o položaju Katoličke cerkve u Nemčiji in je v zvezi z Italijansko-nemškim prijateljstvom.

Izvoz letal je postal važna postavka svetovnega prometa. Če ne upostevamo tajnih dečav, se je izvoz letal lani v primieri z letom 1937 podvojil. Največ letal je izvozila Amerika in sicer za 45,4%, mato sledi Nemčija, Anglija, Češkoslovačka, Italija s 4,9%. Francija itd. — Največ letal je izvozila Japanska iz Združenih držav in t. Nemečija, ter Italija in Južna Amerika. Letoski profit letal bo gotovo trikrat večji od kasnega, ker so pristopile tudi uvozne države druge države, ki so do sedaj letala izvajale (Anglija, Francija, Rusija).

Dobječek družbe Ford Italiana je znašal predčasni še 541.000 lir. Lani pa je imela družba že 123.000 lir zgube.

Italijanska vlada je zaključila uporabiti 1,2 miliarde lir za pospešitev gospodarske eksploatacije Albanije. Ta znesek bodo razdelili na 8 bužetskih let. Naprej bodo pribeli z deli za osvetilive 200.000 ha možviratne ozemlja.

Bismarck je 1. 1894. izjavil: »Ako se ureditijo sami Polakov in vzpostaviti neodvisne Poliske, bo Gdańsk v posebni nevernosti Poliske, bo prisilena prigoviti Gdańsk. Gdańsk bo najprej postal objekt gorečih želja Varšave; on je življenska potrebna poljska država.«

Italijanske so oblasti so izgnale dopisnika ameriške agencije "United Press". Eskins ter započeli prostore omjenjene agencije. Službeno izjavljajo, da se ga izgnali zaradi tega, ker je javil, da je Mussolini dobiti srčni napad. Inozemski listi pa pisejo, da je bil prvi vzrok ta, ker je Eskins imel zelo dobre veze z najvišimi krogovi in je mogel s pomočjo teh priti do najboljših vesti. Tako je za časa okupacije Albanije javil v Ameriko že pet dni pre vse italijanske namere in koncentracije zet. Ker baje Italija tudi sedaj izvršuje vojske prirape, je verjetno, da se je od križala neželenka časnarka bas zaradi tega.

Albansko časnisko bo obsegalo po reorganizaciji samo pet listov in sicer dnevnik "Fashizm" v Tirani, in štiri tedenske liste "Littorio Korcea" v Korici, "7 april" (dan prihoda italijskih čet) v Argirokastro, "List črnih krajev" v Valtoni in "Fašistična mladina" v Skadru. Listi so organi fašistične organizacije in pisani v italijskem in albanskem jeziku.

Južni Tirol i Julijnska Krajina

Odlukom ministra prosvete g. Genfela 1923 god. ukinuta je v Italiji nastava na stranil jezicima (srpsko-hrvatskom, slovenskom i njemačkom) i u osnovnim školama; ukinut je takoder vjeronauk na jeziku manjina, a svećeni su ga po mogućnosti prenijeli u crkve. Ova mjeru i svih slične mjeru općeg kulturnog karaktera obavljene su istovremeno za sve nove pokrajine, što je sasvim odgovaralo centralističkom uređenju Italije, ali se ipak u njihovom provodenju primjećuje razlika taktike, kao da bi vlastodršći htjeli da vode ratnu o velikoj osjetljivoći javnog miljenja, sa kojim je Rim održavao najveće odnose.

Naj tačnij je Nijemelma Južnog Tirola uspješno da očuvaju izvjesna prava i upogled upotrebu i učenja njemačkog jezika, koja su Slavenima u Julijskoj Krajini ustegnuta.

Da napomenemo na pr. pitanje štampe: Još danas izlazi u Južnom Tirolu 11 listova i časopisa na njemačkom jeziku. (Izlaženje naših listova u Julijnskoj Krajini obustavljeno je 1930. godine; od prešio godine izlazi na slovenskom jeziku u Gorici vjerski časopis "Svetogorski Kraljevac", Št. 19 uveden u talijanski svetčenik. Od tih su dva u Julijnskoj rukama (dnevnički "Alpenzeitung" u Bozenu i "Landwirtschaftliche Zeitung"). Dovolj listova izdaju Nijemci i to: "Die Dolomiten" (tri puta nedjeljno sa izravnom 17.000), "Das Volkblatt" (nedjeljni), "Die Katholische Kirchenzeitung" (nedjeljni list u Bruxenu sa izravnom od 20.000), "Die Jugendwacht" (njemački za katoličku omladinu), "Franciskus-Blätter" i "Der Schleine" (časopis za ispitivanje

domaće historije, 6 puta godišnje), "Der Kleine Postillon" (mjesečnik), "Die Frau" (mjesečnik) i "Die Priesterkonferenz" (mjesečnik za katoličko svećenstvo). Mjeseci časopis za porodicu "Die Stadt Gottese" stampa se djelomično u Stuhlu, a djelomično u Trentu. Sa stampom kršćanskog duha snabdevi. Nijemci katoličko izdavače preduzeće "Athensle-

sla". *

U Julijnskoj Krajini postoje dva bliskupske internata (gimnazije) za školovanje budućih svećenika, jedan u Gorici, a drugi u Korpi. Nasavala se u njima obavlja na talijanskom jeziku i oni su pod nadzorom svećenika i biskupa. U Julijnskoj Krajini postoje dvije interne bliskupske gimnazije, jedna za biskupiju Trento (u Burgu Tirolu) i jedna za biskupiju Bruxen (u Bruxenu). Nastavni jezik je njemački, a talijanski jezik se poučava 6 sati nedjeljno.

U erkenom pogledu Nijemci nemaju

sta da se žale. Biskupijom Bruxen upravlja biskup Geissler — Nijemac — i biskupijom Trento biskup Endrizzi — Talijan — obujica nastoji da se dušobrižinstvo obavlja na materinjem jeziku starijanstva. To važi i za vjeronauk. Njemačko svećenstvo je mesetano sproveo svoj program u pogledu nastave vjeronauka i dovelo u pomoć i njemačke školske sestre. U tu svrhu upotrebljavaju se naravnici crkveni domovi. Racuna se na pr. da u Bozenu najmanje 95 posto njemački djece posjećuje vjeronauku na njemačkom jeziku.

U Južnom Tirolu je na radu oko 720 njemačkih svećenika. Nijemci imaju također vlastite dobrovitne ustanove i skloništa za stronike.

PRIVREDNI PREGOVORI IZ MEDJU ITALIJE I JUGOSLAVIJE ZAVRŠENI

Pregovori između Italije i Jugoslavije, koji su vodjeni na zasjedanju talijansko-jugoslavenskog stalnog privrednog odbora, zaključeni su povoljno jer je predviđeno da se ukupna dosadašnja vrijednost kontingenata za robu jugoslavenskog poreklja u visini od 258 milijuna lira poveća na skoro 400 milijuna lira. Sto predstavlja povećanje za oko 60 posto prema predlaženom stanju. Ovo povećanje kontinuirana obuhvaća ugovornu naše tipične izvozne artikle za koje je talijansko tržište bilo odvijek od velikog interesa. Kontingenat za stotine proizvoda povećan je na 85 milijuna lira, za drovo na 152 milijuna, za žito na 90 milijuna itd. Predviđeni nivo kontingenata pretežljivo onaj maksimum izvora dostupljiv artiklja koji smo ranjih godina postizvali na talijanskom tržištu.

Češka regimena u Alžiru

Pariz. — Ovih je dana konačno organizirana u Sidi Bel Abbès u Alžiru regimena, koja je sastavljena isključivo od bivših čeških vojnika. 600 bivših čeških vojnika pridružuju se francuskim češkim natjecanjima, duže su vremena delovali u fasističkim organizacijama ili su pao dobitki diplomu na akademiji visokoškolske omladine. Oni, koji su sudjelovali u ratovima (Abesinija, Poljska) imaju prvenstvo. Godišnja skolarinska iznosnost je 4.800 lira, ali će srodnim studentima biti podjeljivane brojne stipendije.

Nastavna gradja za obje godine obuhvaća: 1. doktrinu fašizma. Dveće godine i djela; 2. povijest fašističke revolucije; 3. sastav i funkcija fašističke stranke i od nje oviseh organizacija; 4. vredjenje fašističke države; 5. korporativno gospodarstvo i politiku; 6. razum politiku; 7. politički, gospodarski i etnički zemljopis; 8. vojničku kulturu; 9. strane jezike.

Osim toga na školi će se predavati različiti drugi predmeti i to prve godine:

1. povijest revolucija političkih stranaka;

2. povijest imperija i kolonizacije;

3. organizacija propaganda i tehnika

novinarstva. U drugoj godini: 1. imperialna politika fašizma; 2. unutrašnja javna politika savremenih država; 3. zakonodavstvo i socijalno uređenje fašizma.

Studenti škole za fašistički politički odgoj nosit će stranaki uniformu sa specijalnim znakom. Školu upravlja tajnik stranke, koji svake godine odlučuje o broju studenata. Kandidati se primaju na preporuku pokrajinskih tajnika i na temelju strogih ispitova.

Smanjenje prometa u Trstu

Trst. — Prvredni promatrač ističe, da je promet u dvije velike luke na Jadranu, Trstu i Rijeci u stalnom opadanju sve od vremena "Anschlussa". U godini 1938 bilo je u Trstu utovareno na brodove 867.000 tona robe prema 1.041.000 tonu u 1937. U Rijeci je isto tako u 1938 bilo utovareno 332.000 prema 401.000 tonu u 1937. Ovo smanjenje prometa u talijanskim lukama još više se pojačalo otako je anektirana Češko-Slovacka. Njemačke luke Hamburg i Bremen, koje već nekoliko desetaka godina prave konkurenčiju Trstu i Rijeci, čak i za onu robu, koja se upućuje u Levant, Crveno more i Indiju, sada potpuno tuku ove dvije luke u Italiji.

Talijansko-burgarski i talijansko-rumunski trgovinski sporazum, Jajlaju u Rima: Potpisano je više trgovinskih sporazuma između Italije i Bugarske. Osim toga poslje zasjedanja mješovitog talijansko-rumunjskog privrednog komiteta, potpisani su protokoli, koji se određuju kontingenenti i uvjeti plaćanja za zito, koje će od ovogodišnje žetve Italija uvesti iz Madžarske.

POVEĆAN JE TRGOVINSKI PROMET IZMEĐU JUGOSLAVIJE I ITALIJE

Prema statističkim podacima talijansko-direkcijske carne trgovacki promet između Italije i Jugoslavije znatno je porastao. Vrijednost talijanskog Izvoza u Jugoslaviju u prvih 5 mjeseci o. g. iznosi je 112.600.000 lira, a vrijednost uvoza iz Jugoslavije u Italiju 85.700.000 lira. Trgovacka izmjenja je prema tome bila ove godine za 30 posto veća, nego u istom razdoblju prešo godine. Iz Italije se izvozila u Jugoslaviju razna pamučna roba, umjetna sylva, riza, povrće, razni industrijski proizvodi, automobili, a u prvom redu dijelovi aeroplana itd.. dok je u Jugoslavije uvažano drovo, pšenica, kukuruz, perad i živa stoka.

PROMET TALIJANSKIH BRODOVA U JUGOSLAVENSKIM LUKAMA

Sušak. — U toku mjeseca junu iznalo je ukupni promet jugoslavenske mornarice u našim lukama 890 brodova sa 1.6 milijuna tona nosivosti. Talijanskih brodova bilo je 477 sa 387.793 tona nosivosti.

VIJESTI IZ ITALIJE

UMRO JE TITO ALAČEVIĆ

R. i. m. — Nema toče augo, što je nekadano umro u Rimu od klijenu srca Nestor dalmatinskih i redentističkih novinara u Rimu Tito Alacević, poznat još davno prije rata.

Alacević je kako mu i samo ime kaže nase go list, Hvaranin. Prilik u Dalmaciju prije 80 godina bio su takove da su mnogi naše dijete, mnogi kri naše kri odrodile. Hrvatski školi nije bilo, pa su naši ljudi, kada bi dečju u talijanske škole, bili edgačani u protunarodnom duhu i postajali bi kasnije janjičari i krvni neprijatelji svoga vlastitoga naroda. I Tito Alacević bio je jedan takav mjesničnik. Rodio se 4 siječnja 1860. talijansku je gimnaziju svršio u Splitu a iliciju u Italiji, gdje je i ostao, posvetivši se novinarstvu. Skoro sav svoj vječi proboravio je u Rimu, u glavnom kad dopisnik stranih novina, osobito engleskih.

Kao neprijatelj Hrvata pokazao se naročito godine 1901. u pitanju zavoda Sv. Jeronima. Kada se radilo o tom da taj zavod postane vlasništvo hrvatskih biskupija, Alacević je skupio grupu dalmatinskih Talijanaca, redentista, koji su tada boravili u Rimu i slobom je s oružjem u ruci započeo zavod Sv. Jeronima. To je bilo 29. kolovoza 1901. — U Rim je tada došao pokojni Dr. Josip Pazman, kao izaslanik Strossmayera i njemu je konačno uz pomoć Lava XIII. Jeronima sačuva za pitatec iz hrvatskih biskupija.

Poi, Dr. Pazman počinio je tom prilikom jednu pogrešku, koju su mu istarski Hrvati zamjeravali. Pravo na skola u zavodu imali su samo pomoći iz trojedne kraljevine. Hrvati iz istarskih biskupija bili su isključeni, iako je Istria bila priznata kao česta hrvatska zemlja.

Pokojni Dr. Pazman počinio je tom prilikom jednu pogrešku, koju su mu istarski Hrvati zamjeravali. Pravo na skola u zavodu imali su samo pomoći iz trojedne kraljevine. Hrvati iz istarskih biskupija bili su isključeni, iako je Istria bila priznata kao česta hrvatska zemlja.

Tito Alacević se je borio svim silama protiv toga da zavod pređe u hrvatsko ruko tražeći ga da bude vlasništvo talijanske vlade, a za vitezove Talijane iz Dalmacije.

I kasnije njegov rad bio je uvijek uperen protiv hrvatskih interesa, pa su dalmatinski Talijanaci, imali u njemu uvijek dobrog zagovornika.

Obistinio se i ovde stara narodna riječ da je poturica gorj od Turčina.

OPADANJE TRZITNE TRGOVINE DRYOM PREKO TRSTA

Trst. — U već stalnog opadanja tržitne trgovine preko tršćansko luke, načelo države, komora u Trstu odlučila je da se osmije jedno državstvo sa zadatkom da obuhvati prekomorski promet državetom za jugoistočne zemlje. Tržitni državni prekomorski promet u 1937. god. iznosio je 224.000 tona, a 1938. pao na 90.000 tona. Ovaj pad uglavnom je posledica ispadanja Austrije kao izvoznika državetom.

Cijene kukuruza u Italiji

Talijanska vlada je utvrdila cijenu kukuruza iz nove berbe na 95 lira po kvinti. Ova cijena treba da se održi sve do oktobra 1940. godine. Javila se da su velike kolичine argentinskog kukuruza na putu za Italiju.

PRODAJA TALIJANSKIH KREDITNIH PISAMA

Zadnji put smo lavili, da je "Putnik" otvorio prodaju talijanskih kreditnih pisama. Nedavno sadrži ravničarstvo "Putnika" jačina: Na osnovu ovlaštene Narodne banke državstvo "Putnik" i sva njegova zastupništva u zemlji, kao i ovlaštene banke, nastavlja od danas pa do današnjeg s prodajom talijanskih kreditnih pisama i hotelske bonove uz dosadašnje uvjete.

MADJARSKO ZITU O ITALIJU

Rim. — Na sastanku mješovite talijansko-madžarske komisije za tržavčku izmjenu, koji je održan u Rimu, predsjednici objavili delegaciju senator Gianni i madžarski ministar Nicki podpisali su jedan protokol, koji se određuju kontingenenti i uvjeti plaćanja za zito, koje će od ovogodišnje žetve Italija uvesti iz Madžarske.

POVEĆAN JE TRGOVINSKI PROMET IZMEĐU JUGOSLAVIJE I ITALIJE

Prema statističkim podacima talijansko-direkcijske carne trgovacki promet između Italije i Jugoslavije znatno je porastao. Vrijednost talijanskog Izvoza u Jugoslaviju u prvih 5 mjeseci o. g. iznosi je 112.600.000 lira, a vrijednost uvoza iz Jugoslavije u Italiju 85.700.000 lira. Trgovacka izmjenja je prema tome bila ove godine za 30 posto veća, nego u istom razdoblju prešo godine. Iz Italije se izvozila u Jugoslaviju razna pamučna roba, umjetna sylva, riza, povrće, razni industrijski proizvodi, automobili, a u prvom redu dijelovi aeroplana itd.. dok je u Jugoslavije uvažano drovo, pšenica, kukuruz, perad i živa stoka.

PROMET TALIJANSKIH BRODOVA U JUGOSLAVENSKIM LUKAMA

Sušak. — U toku mjeseca junu iznalo je ukupni promet jugoslavenske mornarice u našim lukama 890 brodova sa 1.6 milijuna tona nosivosti. Talijanskih brodova bilo je 477 sa 387.793 tona nosivosti.

RAZDELITEV ZEMLJE V ITALIJI

Ljubljana, maja 1939. — Socialno ekonomski institut v Ljubljani je izdal drobno brošuro, ki vsebuje študije univ. prof. dr. Aleksandra Bilimovića o »Agrarji struktri Jugoslavije in Slovenije v primeru z terarno strukturo nekaterih drugih dežel.«

Razprava je znanstvenega značaja, ponazorjuje stevilne razpredelnice in diagrami. Zanimive so zlasti primerjava Slovenije in Jugoslavije z drugimi državami. Za nas je posebno zanimiva primerjava razmer Jugoslavije z Italijo in poslobo se Slovenije z Italijo. Iz tega dela posnemamo naslednje:

Leta 1930. je v Italiji znašal povprečni obseg obrata 65 ha (Slovenija 8,3 ha), a razdelitev obratov in njihove površine v velikostne skupine je bila naslednja:

	Obrati	Stevilo	Površina
	ha	v tis.	v tis. ha, ki ha odst.
0.01 — 0.50	909.8	199.1	0.8
0.50 — 1	551.3	446.4	1.7
1 — 3	1.272.6	2.398.3	9.1
3 — 5	532.8	2.092.3	8.0
5 — 10	492.2	3.482.1	13.3
10 — 20	254. —	3.553.9	13.5
20 — 50	107. —	3.185.6	12.1
50 — 100	25.6	1.782.1	6.8
100 — 200	11.3	1.580.9	6.0
200 — 500	6.3	1.925.6	7.3
nad — 500	3.5	5.620.9	21.4

Skupaj 4.196.3 26.251.7 100.0

V primeru z Jugoslavijo je v Italiji več malih kmetičkih obratov s površino do pol hektarja (= 50 arov = 5000 četv. metr.) ter tudi več malih kmetij s površino do 1 ha, pač pa veliko manj obratov s posetnikom (veljni in dobr) je v Sloveniji relativno načinjeniča in obsega približno 55 odstotkov vseh kmetičkih obratov. Isto posestvo razmerje bo veljalo več ali manj tudi za Julijsko Krasino. Tem več ima Italija velikih posestev in veleposestev. Zanimiva je zlasti primerjava obratov z nad 500 ha, na katerje odpade v Jugoslavijo kar mal 37 odstotkov (v Sloveniji 7 odstotkov), v Italiji pa kar 21,4 odstotkov ali več kot 1/3 (enega petnega) celokupne površine.

Kot je razvidno iz tabele nizv. prof. dr. Bilimović v Italiji 3.500 veleposestev z več ko 500 ha ali z nad 5.000.000 m², ki razvzemajo skupaj 5.620.900 ha, ali 21,4 odstotkov celokupne površine.

Veleposestevi z nad 100 ha zemlji priljada v Italiji 317 odstotkov in obsegajo 9.127.000 ha, t. j. več kot 1/3 (ena trečina) celokupne površine. Po vrstnem redu, ki ga je sestavil dr. Bilimović, je Italija sicer celo peta država glede na število veleposestev (v Nemčiji odpade celo 37,9 odst. na obrate z nad 100 ha), vendar, da upoštevamo gostoto naseljenosti v Italiji, je to razmerje relativno vedno kot drugih.

Po podatkih iz knjige »O korporativnih državah«, ki jo napisali Massolini, da živi v Italiji 3.933.000 ljudi, ki obdelujejo lastno zemljo (po dr. Bilimoviču pa je leta 1930 bilo v Italiji 3.196.300 posetev) ima skupno ce 42.000.000 ljudi ter je 26.251.700 ha zemlje v obdelavi, je pa tež primerljivo povsen upravljeno upravljanje: digava le zemlja v Italiji! *

(Brošura se naroča pri Socialno ekonomskem institutu v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22, II, in stane 8.—Din).

**Jesam li poslao
preplatu?**

PODLISTAK

SMOLJANCI

Smoljanci su jedno od največjih sel u Svetvincentski. Kroz njih protaže celjskega pruga Trst—Pula, a u neposredno bližini nalazi se Kanfanar — rastkošče žel. pruge za Rovinj. Susedi su općine Bale, Kanfanar, Barban i 2minj. Stanovnici su zemljoradnici i stocari. Siju v glavnem sve vrste žitarica, a mnogo se bave i vinogradarstvom, pa je tamenje vino steran — evneno i poznamo a nekada desertovinovo — refresco Sanvincentski bilo je v glavnem vino iz Smoljanca i okolnih sel, koja nose naša lijepe narodna imena kao Kranjčići, Salamboti, Stokovel, Ranići, Pačkovići, Rožanci, Frimi, Krasa, Fustijanci, Folci, Radigoza, Gabrunčiči i dr. Sva ta selia od par hiljadu žiteljev spadaju pod općinu Sveti Vincencat, gde se nalazi češnji sredovječni kasteo Gradič je v ravnici, pa ima malo ljetnih v Istri. U njemu su osim malih izmljaka nastanjena naši ljudi, što dokazuju njihova prezema. Narod je pod vlastnim bio zanemarivan, ali su ljudi postotale narodne škole u Savlješči, Smoljanca, Stokovel i Gabrunčici. Škole su otvarene tek početkom dvadesetog stoletja, pa je narod odlično sačuvao svoju autohtonu kulturu, svoje običaje i nošnje, plesme kar i svoju pristopost u nepravilenost. Narod je bistar, poduzeten in radilan. Nazivaju ga in Vinsma, kar i druge krajeve v zapadnoj i jugozapadnoj Istri. Do zadnje se reječi u selima moga Zavješča mnogo držalo. Prjalstvo in gestoljubivost uvelike se

eijenila. Kumstvo je bilo svetinja! Narodno nošnje muške i ženske sastavni su del osebujnosti naroda. Muški kurek (kaput) in hlače (brnavreke) napravljene iz domačeg zaključka mnogo potječaju na nošnju Dalmatinskog Zagora! Crni klobuci na glavi, a na nogama obojeli i opanske susreću se i u mnogim krajevima Jugoslavije!

Zenske haljine — modrnice ispredene od finje donačne vune ukrašavane su na lastno rukava resama. Isto tako i dno moderna bijoljin, žutim, crvenim, modrim paronem. Bijele izvezene košulje od domaćeg platna i tkanica pas oko moderna prava je narodna umjetnost, kar i ječemo u žalosti. Sarene marame potječu na kitenost prirode (leptira). U svojoj priprnosti udaljen od tudje in vizijske sačuvaju je narod kroz stoljeća svoje čiste hrvatske osobine! Poznato je, kako je neki starac u kuretim i brnavrekama slušajući propovijed istarskog preporoditelja te biskupa Dobrile u Savlješči raspilakao se od milja kad je na svoje ulicu čuo da taj veliki gospodin izgovori justo po našu i lipo ga sve razumis.

Modrme i kureti i brnavreke čuvaju se skrinjama, iz kajih se sirlo ugoda miris po dunjama. Pojam higijene (čistote) nije bio tudi u našim selima. Kuće — zidane i obično na kat imaju odvojeno kuhišnjak saognjistem, napon i komoštrom, kar i klupama sa naslonom. Sobe jednostavne i pobijeljene, a

upišnili luč, koroška narodna: So řežice v kartelinu žavovalo, Venturinjeva: Srečno lubea moja; kot zakljucek prvega dela je bila podana istrska narodna salivka: Je si sve to istina, katero je pripredil za moških zborov. Hvala Drugi del je bil otvorjen z Avsenakovom: Še rajtav ženit; sledile so: Podčavenski: Moj nesrečni dom, Bučarjeva: Angelček varuh moj, slovenska nar.: Paol Črno, češka narodna: Dileča, dievica, co že to maš, ruska sonata: Djavanjst radoživnik, Devova: Soči, in Južneca: Slovenska. Zbor je dodal h koncu se Iz bratskog zagrijala. Večer je zaključila Hej Slovani, katero je pelo upravljena pesmi. Obsegal je same narodne pesmi. Da je bil večer skrbno pravljena, je priznal številno občinstvo z velikim odobravanjem. Pri tej prilikli smo opazili, da občinstvo vlosko cenilo našo narodno pesem in si želi še več takih lepih večerov. Kot solisti so se uvezljavili: tenorist g. Resinović ter baritonista gg. Znidarle in Terter.

Večer je otvorila Težova: Domov bi rad; sledile so Pregelje: O košnji, Štajerski fantje ter Ko lani sem dot mimo sev; dalje pa M. Plevenču harmonizirana: Tri leta bom kopal, Devova: Je

upravljena z lep večerom.

Društvo »Nanos« smo hvalejali za lep večer in čestitamo zboru in pevovodji za lep uspeh. Ako bo šel zbor po poti, ki jo je pokazal, se tako naprej, smo pripremili, da ga čakajo prav lepa bodočnost. S trdro voljo in elanom ter pevovodji g. Plevenčem si bo zbor utrabil svoj pot. Želimo in smo pripremili, da nam mladi zbor v najkratsem času zoper pripravi malo presenečenje. Le tako naprej!

Koncert »Jadrana« v Celju

Pevski koncert bo priredilo pevsko društvo »Jadrana« iz Maribora v nedeljo 20. t. m. ob 10.30 v mestnem parku v Celju. Moški zbor, ki ga tvori 45 pevcev, bo zapelj 17 narodnih in domovinskih pesmi. Prireditve bo pod okriljem društva »Sose« v Celju. Zverček se odpeljeval v Dobrušo, kjer bodo imeli koncert v tamkajšnjem zdavilišču.

Iz omladinske sekcije društva
»Istrac« u Zagrebu

Omladinska sekcija održat će članski sastanak drugi subotu, 26. VIII u 8 sati na večer u društvenim prostorijama, Žerjavčeva 7.

Umoljavaju se članovi da shvate važnost tege sastanka i da prisustvuju u punom broju, jer su na dnevnem redu vrlo važne stvari, kao na pri. program rada za ovu radnu godinu i drugo.

Naši rojaci na ljubljanskem
kongresu

Ob našem kongresu Kristusa Kralja v Ljubljani je prisko preko mreje okoli 1000 naših rojatov. Med nimi je bilo tudi mnogo duhovnikov. Celo grupa je predvoljila italijanski duhovnik Agostini, delegat gorskega nadškofa Margareta. Iz trske na teške meteje pa prvič le malo vernikov. Na ljubljanskem postavu ih je pozdravil v imenu vodstva kongresa dr. Žitko, ki je med drugim izrazil zadovoljstvo, da so odobnjali med Italijo in Jugoslavijo tako dobr. S tem je hotel govornik poddariti, da je našim braćom iz Italije omogoceno prisostvovanje na kongresu zaradi dobrih edusim, ki vladajo med Beogradom in Rimom. Za kongres se je privlačio še mnogo več vernikov in duhovnikov, katerim pa niso bili izdane potne liste. Od skofov iz Jezuške Kraljice so prisli dr. Camozzo, reška skof u Santini, trškiški skof. Kongres je prisostvoval tudi beneški patriarh Piazza.

UPOZORENJE ISELJENICIMA
koji putuju preko Italije i Niemacke u
Jugoslaviju

Iseljenici, koji putuju preko Italije i Niemacke, dužni su na granici, kjer uklaska in te zemlje da prizave točku sumu novca (u monetri III. Čeku), kiži nose sa sobom, ker jedino toliku sumu mogu da iznesu, kod izlaska iz pomenutih zemalja. U protivnom slučaju izvrzavaju se opasnosti, da ih novac bude zaplijenjen.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

ERO S ONOGA SVIJETA* U TAL
RADIU

Hrvatski glazbenik Jakov Gotovac sašao se u Trstu s poznatim dirigentom Edmondom de Vecchi, koji će dirigirati prvu izvedbu Gotovceve opere »Ero s onoga svijeta« na talijanskom jeziku. Ova će opera prenositi talijansko radio-stanicu dne 20. i 22. o. id.

SO-LETNICA ALOJZIJA MEDVEŠČKA

Pred dnevi je praznoveni u Splitu 50. obljetnicu Aloja Medveščeka, viši željeznički uradnik u pokonji. Jubilant se je rođen u Kanalu pri Gorici in je služboval kot željeznički uradnik po raznih krajevima na Primorskem. Rođaku Željimu se mnogo srećnih let!

Lične vijesti

Dne 29. srpnja vjenčana se je u Mariboru državna Miljeva Aničić, kćerka Ivo Aničića iz Pache, sada nastanjenja u Mariboru, s gosp. Jaroslavom Donarom, urednikom »Eduinstvo«.

Naše srdačne čestitke!

stage su bile u drugom krajtu dvorišta, ili podalje kuća. Ures kuća po prozorima bilo je cvijeće bosiljak, mažurana, karanfil, žive rože, a po vrtovinama mišinska levanda, metvica i galoperi. Cvijeće, koje se ustalom i u svim krajevima Istre goji, kao i drugdgde u krajevima gdje naih narod živi!

Svojim poljima, njivama, vinogradima i sumarna davao je narod lijepu našemu n. pr. Ledina, Zatka, Repčevec, Kranjčevica, Dolina, Dolinka, Lisišnjak, Bekvarje, Vrh, Golas, Njivice, Starji brađe, Rušinovica, Kršin, Njivica, Mrtljanka, Krčina i t. d. Isto su se podalje kuća. Ures kuća po prozorima bilo je cvijeće bosiljak, mažurana, karanfil, žive rože, a po vrtovinama mišinska levanda, metvica i galoperi. Cvijeće, koje se ustalom i u svim krajevima Istre goji, kao i drugdgde u krajevima gdje naih narod živi!

Upravo slično i nedavno objedljeno članstvo »Istrac« pod nadzorom »Skupljaju narodno blago« — zaista je hvaličljivo i ja sam uverjen da ćeće naih na odziv, kakvom se nadate. Meni je to ponukalo da Vam snopljim tekši jedna narodilačka, koju sam tuo prije 20 godina u moj rodnom selu Premanturi.

Priustrojao sam pogreb jednog našeg čovjeka, poljovnjaka Petra Ivčevića, i slušao sam potresnu narodilačku, koju je ūči u sličnoj salivici. Podreća. Je sa svojih 800 lutaka-glumica nastupio do sada preko 1500 puta. Podreća je portretom Slovence iz Slovenske Metlačice od familije Podreća.

Cleveland. — V mesecu Lovruši je umrl John Dugar, star 84 let. Rodil se je Lovruši pred 84 let, v Ameriki pa je bil zadnjih 26 let, kjer zapisala zeno, sina in dva brata.

Cleveland. — V mesecu Lovruši je

pred kratkim umrla Terezija Čerkic, starica 43 let, doma iz Krškega pri Matuljih na Primorskem. Zapisača mora in tri sinove, na Primorskem po sešto.

Buenos Aires. — Sredji imena so topnji napadli in ustreljili Vinku Bratinić, koju je bila verma učiteljica u Školi na Vipavskem in star 35 let. Na Primorskem zapušča djeteta in dva brata.

Cleveland. — Umrl je John Oblak, star 50 let, doma iz Idrije. V Ameriki je bil 30 let kjer zapisala zeno.

† JOSIP SAVELLI

V pondeljek p. t. je umrl v celijski bolnici po težkem tripljenju v 56 letu starosti upravnik celjske pošte, gosp. Josip Savelli. Rodil se je 19 marca 1884 v Semču pri Gorici. Mnogo let je služboval v raznih krajevih Bosne. Leta 1925 je bil premesčen v Celje v svojstvu šef poštnice blagajne. Po upokojitvi prešel v poslovni svet. Imel je veliko zanimanje za upravnikovo poslovni življenje. Po smrti upravnika je bil v oktoberu 1937 imenovan za upravnika celjske pošte. Bil je vseskozi korekten in ustrežljiv uradnik, narodno zaveden in značajen mož, navdušen pačev in prijeten družnik. Odlikovan je bil z redom sv. Sava 5 stopnje. Pokojni budi obranjen lep spomin, težko pričatenec zemlje naše iskreno sožalje!

† DRAGUTIN GLIHA

Prije nekoliko dana primili smo tužnu vijest, da je u Zagrebu u Slovenskoj ul. br. 11 umro Dragutin Gliha postiže teške bolesti. Pokojni bio je Primorac i redoviti preplačnik našega lista. Kod pogreba priutovljeno je mnogo njegovih prijatelja, značajaca i rodbine, koji su dragog pokojnika optplatili na zadnji put.

† ANA TURK

V Ljubljani je umrl 10. avgusta Ana Turk, vodova pokojnega trgovca in poslovnika v Idriji Ivana Turka. Pokojnica je primača iz Idrije pred kratkim časom v Ljubljano, kjer je hčeri Gabrijeli Matkar. Na njen god sv. Atan je tako se okoli nje nekaj dni potem zbrali učenci in prijatelji, kjer so se zbrali učenci in roditelji. Nekaj dan po tem se zbrali učenci in roditelji v zbirni domu načelnika Šentjanža — Šentjanžki dom. Rama gospa je bila verma kraljica žene, ki je kot umna gospodinja prispela v Jugoslavijo in poslužila v celjski županiji.

IZ AMERIKE

Buenos Aires. — »Naša Sloga«, koj u izdružinama Deffrenseskih fabrika, da su među brojnim našim iseljenicima, kol su nedavno odlikovani, odlikovana i dva naša zmajluka i to: arh. Viktor Suleč i Branko Rubesa.

Cleveland. — V mesecu Lovruši je umrl John Dugar, star 84 let. Rodil se je Lovruši pred 84 let, v Ameriki pa je bil zadnjih 26 let, kjer zapisala zeno, sina in dva brata.

Cleveland. — V mesecu Lovruši je umrl John Dugar, star 84 let, doma iz Krškega pri Matuljih na Primorskem. Zapisača mora in tri sinove, na Primorskem po sešto.

Buenos Aires. — Sredji imena so topnji napadli in ustreljili Vinku Bratinić, koju je bila verma učiteljica u Školi na Vipavskem in star 35 let. Na Primorskem zapušča djeteta in dva brata.

Iz Južne Amerike vraća se u Italiju Viktor Podreća sa svojim »Kazalištem lutaka« nazivanim »Teatro dei piccoli«, koje je poznato po cijelom svijetu. Podreća je sa svojih 800 lutaka-glumica nastupio do sada preko 1500 puta. Podreća je portretom Slovence iz Slovenske Metlačice od familije Podreća.

Cleveland. — Umrl je John Oblak, star 50 let, doma iz Idrije. V Ameriki je bil 30 let kjer zapisala zeno.

SKUPLJA SE NARODNO
BLAGO

Gosp. Ante Mezulić iz Premanture piše nam:

Dragi gosp. uređnici!

Namisao iznesena u nedavno objedljeno članstvo »Istrac« pod nadzorom »Skupljaju narodno blago« — zaista je hvaličljivo i ja sam uverjen da ćeće naih na odziv, kakvom se nadate. Meni je to ponukalo da Vam snopljim tekši jedna narodilačka, koju sam tuo prije 20 godina u moj rodnom selu Premanturi.

Priustrojao sam pogreb jednog našeg čovjeka, poljovnjaka Petra Ivčevića, i slušao sam potresnu narodilačku, koju je ūči u sličnoj salivici:

Tebi danas, Pere, u tamne dvore
braju tvome, Toncu drugu mome,
jer se i ono s nama u crno zavilo,

za mojim dvorcem, brajnom Toncu druga mogu...
moga...

Kada dodeš Pere, u tamne dvore
braju tvome, Toncu drugu mome,
jer se i ono s nama u crno zavilo,
uzciljene druge, Toncu druga mogu...

Izruji mi još, moju topalu želju:
da židim rime prije njenim u pokope
u njegove ledne, crne, tamone pokretni
dvore, na pojnik drugu, pomrklome sunčuću...

mome...

Vlasnik Izdavač: Konzorcij »Istrac«, Masarykova ul. br. 28a. Il. Broj telefona 67-80.

Urednik: EBNEST RADETIĆ — Odgovorni urednik: IVAN STARCI, Zvonimirova ul. 48, III kat. — Broj tečkovnog računa 36.789. — Preplatna za cijelu godinu 48. d. za pola godine 24. d. za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Za tiskar u Zagrebu: Rudolf Poljanović, Zagreb, Ulica br. 131.

Rukopis je se vracaču.